

Friedrich-Ebert-Stiftung, împreună cu Asociația pentru Politică Externă, vă propune un Newsletter pe subiecte de politică externă și integrare europeană a Republicii Moldova. Newsletter-ul este parte a proiectului comun „Dialoguri de politică externă”.

foreign policy association
APE
asociația pentru politică externă

**FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG**

NEWSLETTER

BULETIN LUNAR • SEPTEMBRIE 2022 • NR.9 (199)

Sinteze și Dezbateri de Politică Externă

Newsletter-ul este realizat de Mădălin Necșuțu, redactor-coordonator

TEMELE EDIȚIEI:

1. Adrian Băluțel, deputat PAS: „Ne facem temele pentru acasă și ne mișcăm înainte cu reformele ce țin de apropierea standardelor de cerințele europene”
2. Editorial, Lina Grău, jurnalistă: „Nu avem o altă opțiune istorică de dezvoltare decât integrarea europeană”
3. Ion Tăbărtă, expert politic: „Trebuie să înțelegem că situațiile de criză creează întotdeauna și anumite oportunități”
4. Opinia Expertului, Dionis Cenușă, analist politic: „Comunitatea Politică Europeană – noul „club” pan-european împotriva autoritarismului de tip euroasiatic”

Știri pe scurt:

 Diplomația de la Chișinău a declarat pe 29 septembrie că Republica Moldova condamnă ferm așa-numitele plebiscite organizate ilegal de Federația Rusă în regiunile ocupate ucrainene din Herson, Zaporojie, Donețk și Luhansk, care constituie o încălcare flagrantă a principiilor fundamentale ale dreptului internațional. „Republica Moldova nu recunoaște rezultatele acestor acțiuni ilegale și își reiterează sprijinul consecvent pentru independența, suveranitatea și integritatea teritorială a Ucrainei în granițele sale recunoscute internațional”, se arată în comunicatul MAEIE. De asemenea, președintele Maia Sandu a declarat că așa-zisele referendumuri organizate de Rusia pentru a anexa patru regiuni din Ucraina sunt false. „Noi nu recunoaștem nici referendumurile, nici rezultatele acestor referendumuri. În continuare, respectăm integritatea teritorială a Ucrainei în hotarele recunoscute internațional”, a punctat șefa statului.

 Moldovenii care dețin și cetățenia Rusiei ar putea rămâne fără cetățenia Republicii Moldova, dacă se vor înrola în armata rusă pentru a lupta în războiul din Ucraina, iar cei care au doar cetățenie moldovenească riscă sancțiuni mai dure pentru mercenariat. Anunțul a fost făcut de președinta Maia Sandu, ca urmare a ședinței Consiliului Suprem de Securitate (CSS). Întrunit sâmbătă, pe 24 septembrie, CSS a discutat despre schimbările care pot surveni în regiune și în R. Moldova după declarațiile președintelui Rusiei, Vladimir Putin, privind mobilizarea militară parțială, așa-numitele referendumuri organizate în cele patru teritorii ucrainene controlate de Moscova și utilizarea armelor nucleare. De asemenea, ar putea fi înăsprite pedepsele pentru cei care au exclusiv cetățenia R. Moldova și aleg să lupte în Ucraina de partea Rusiei.

 Guvernul va preciza în luna noiembrie cu cât va compensa facturile majore pentru gaze, energie electrică și căldură, a anunțat miercuri, 21 septembrie, ministrul muncii și protecției sociale, Marcel Spătaru. Consumatorii casnici urmează să fie grupați în patru categorii de „vulnerabilitate energetică”, de la foarte ridicată și până la joasă. Sistemul informațional care va permite acumularea datelor necesare pentru încadrarea în una dintre aceste categorii ar trebui să devină funcțional la începutul lunii octombrie. Potrivit ministrului, înregistrarea consumatorilor în sistemul informațional va dura maxim cinci minute și se va face individual pe platforma online compensatii.gov.md sau cu ajutorul asistenților sociali și bibliotecarilor. În cererea de înregistrare în sistemul informațional consumatorii vor trebui să includă, între altele, date cu caracter personal și venitul mediu lunar obținut în ultimele trei luni. Categoria de vulnerabilitate va fi estimată automat.

„Planul Macron-von der Leyen” și implicațiile sale pentru aderarea Moldovei la UE

Șefa Comisiei Europene, Ursula von der Leyen, împreună cu președintele francez Emmanuel Macron

Proiectul „Comunității politice europene” demarat de Franța în mai și susținut în septembrie de Comisia Europeană ridică o serie de semne de întrebare pentru Republica Moldova, Ucraina, Georgia, dar și țările din Balcanii de Vest, care bat la porțile Uniunii Europene în acest context de război în proximitatea estică a Uniunii.

Planurile europenilor sunt mai degrabă vagi despre cum se va derula această idee și dacă dezideratul final ar fi o integrare europeană a acestor state pe modelul cunoscut anterior sau o mai bună aprofundare a relației lor cu Bruxelles-ul. Un fel de Parteneriat Estic 2.0 sau poate o altă variantă.

Nimic nu este clar, fapt pentru care atât Chișinăul,

cât și Kievul așteaptă mai multă claritate. În statele care-și doresc aderarea la UE, există temeri că, prin formarea Comunității, aderarea ar putea fi amânată pe termen nedefinit.

Cel mai recent discurs pe această temă a șefei Comisiei Europene, Ursula von der Leyen nu a oferit răspunsurile pe care capitalele din

► vecinătatea estică și din Balcani le așteptau la întrebarea ce înseamnă mai exact această „comunitate politică europeană” pe care va marșa și Comisia Europeană.

Anterior, Macron formula destul de vag, la lansarea ideii pe 9 mai, că acest proiect este o platformă de dialog politic și de cooperare care nu va veni să înlocuiască politica de extindere a Uniunii Europene. La finele lunii august, cancelarul Germaniei, Olaf Scholz, vorbise și el de o Uniunea cu „36 de țări”.

Deocamdată, diplomațiile de la Chișinău și Kiev au acceptat în termeni politicoși orice fel de plan de extindere sau aprofundare a relațiilor politico-economice cu UE, dar au afirmat deschis că își doresc o aderare completă, ca scop final al acestui proces de reforme și apropiere de UE.

„Beneficiile de etapă” sunt importante pentru cele două capitale – Chișinău și Kiev - care au primit pe 23 iunie statutul de țară candidat pentru aderarea la UE, mai ales în prag de sezon rece. Reformele trebuie să fie în continuare o

prioritate, dar pe de altă parte trebuie să existe o oarecare predictibilitate în sensul formulării unui orizont de timp și așteptări mai clare.

În 2023, pe actualele coordonate, câteva dintre țările aspirante vor intra în faza următoare și ar putea deschide capitole de negociere cu UE. Ucraina și Moldova sunt creditate cu prima șansă, dar asta depinde și de evoluția invaziei Rusiei în Ucraina și crizele politice și economice la nivel european și mondial. Situația este încă volatilă și plină de foarte multe necunoscute.

Mădălin Necșuțu

Ne facem temele pentru acasă și ne mișcăm înaintea cu reformele ce țin de apropierea standardelor de cerințele europene

Deputul Partidului Acțiune și Solidaritate (PAS), Adrian Băluțel, a acordat pentru buletinul de politică externă al FES/APE un interviu în care a vorbit despre parcursul european al Republicii Moldova în lumina ultimelor planuri ale Bruxelles-ului. Mai precis, UE este gata să meargă pe planul de lărgire a UE cu noi state prin crearea „Comunității politice europene”, un plan propus de președintele francez, Emmanuel Macron, pe 9 mai. Ce înseamnă acest lucru pentru Republica Moldova și care sunt beneficiile pe care le vede deputatul PAS, aflați în interviul care urmează:

■ Șefa CE, Ursula von der Leyen, a făcut o declarație foarte importantă pe 14 septembrie ce ține de extinderea UE într-o formă sau alta. Se pare că UE va merge pe formula de lărgire a „Comunității politice europene”, propusă de liderul de la Palatul Elysee, Emanuel Macron, încă de pe 9 mai. Ce înseamnă acest lucru pentru Republica Moldova?

■ A fost un discurs istoric. Este prima dată de la ultimul val de extindere al UE [Croatia în 2013 – n.red.] când un lider al UE vorbește atât de tranșant despre politica de extindere a Uniunii Europene. Acest lucru este îmbucurător pentru noi și ne dă speranțe. Opțiunile de extindere ale UE sunt la fel de bune pentru noi și noi suntem interesați de toate formulele.

Formula de „uniune politică extinsă” prezentată de domnul Macron este o opțiune pe care noi o vedem

complementară. Una care la etapa actuală merită să fie discutată, însă obiectivul nostru este integrarea deplină ca stat membru al Uniunii Europene. Acesta este scopul final și spre asta tindem noi. Intermediar, în procesul de a accede la UE, evident că suntem gata și dispuși să optăm și pentru alte acțiuni ce țin de o integrare mai mare: acces la piața liberă, o coeziune și legătură politică mai strânsă cu UE, aderarea Republicii Moldova la diverse platforme, proiecte și inițiative. Aceste lucruri

sunt toate binevenite și toate sunt în beneficiul cetățenilor din Republica Moldova.

Discursul doamnei von der Leyen este unul memorabil din perspectiva faptului că dânsa recunoaște și spune tranșant și clar că aceste țări – Republica Moldova, Ucraina, Georgia, țările din Balcanii de Vest - sunt viitorul și Uniunea Europeană nu este completă fără ele. Acest lucru este recunoașterea faptului că noi, ca țară de drept, putem fi parte a UE.

■ **Cât de mult a schimbat acest război viziunea UE asupra Europei? Ultima țara care a aderat la blocul comunitar a fost Croația, în 2013. Este această invazie a Rusiei un semnal pentru UE că trebuie să își extindă componența într-un fel sau altul și cum poate fi Republica Moldova parte a acestei schimbări? Este ea pregătită pentru acest salt de a face parte din familia europeană?**

■ În ultimii 10 ani, UE a fost zguduită de mai multe crize care, din multe perspective, au fisurat încrederea între liderii politici. Au creat și multe tensiuni între țările membre și instituțiile din Bruxelles. Acestea nu au periclitat însă eficiența UE și capacitatea ei să livreze pentru cetățeni.

Războiul din Ucraina, provocat de Federația Rusă, a reunit Uniunea Europeană. A creat o solidaritate în fața unui pericol. Toate țările UE au înțeles că, cu toate probleme și deficiențele care există, UE nu reprezintă doar o instituție și o organizație internațională, ci un set de valori și o comunitate bazată pe niște idei despre cum țările pot conviețui alături în pace și prosperitate.

Sub paravanul acestei idei, de după război, și anume că țările europene s-au unit în fața unui pericol, s-a înțeles și faptul că acea capacitate de transformare spre bine a unei țări – vorbim aici de Moldova, Ucraina, Georgia sau țările din Balcani – poate fi întărită doar atât timp cât ele sunt

parte a Uniunii Europene sau profund conectate la UE.

UE vede astfel procesul de extindere ca pe o posibilitate de a stabili țările care sunt candidate pentru aderarea la structurile sale, care sunt de fapt europene și de a extinde efectele pozitive pe care le propagă această unitate din cadrul Uniunii Europene.

Solidaritate în cadrul UE și în proximitate

■ **Acest război practic a creat o coeziune mai mare în rândul statelor UE și chiar NATO, iar Rusia a obținut cumva efectul invers față de cel pe care și-l dorea?**

■ Dacă vă amintiți discuțiile despre Uniunea Europeană versus Uniunea Vamală, acestea acum nu s-au schimbat. A rămas aceeași alegere între două modele de dezvoltare. Doar că vedem că, între timp, Uniunea Vamală a dispărut și s-a transformat într-o discuție despre un stat agresor – Federația Rusă – și pe cealaltă parte, UE, care cu toate problemele de dinainte, acum s-a reafirmat ca un lider, care, în situații delicate, oferă ajutor statelor care nimeresc într-o problemă sau alta. Se solidarizează cu cetățenii, iar statele membre se solidarizează între ele. UE s-a transformat și mai mult într-o uniune de solidaritate și valori, ceea ce a prevalat în situația actuală. Așa spune și doamna von der Leyen, că UE va prevala oricum în fața pericolului și a problemelor. Războiul a creat provocări nu doar pentru Republica Moldova, dar și pentru Uniunea Europeană.

■ **Este poate acum momentul să se înceapă cu adevărat rezolvarea dosarului transnistrean și impozitarea mărfurilor care circulă înspre și dinspre Transnistria, pentru a stopa această îmbogățire de zeci de ani a clanului oligarhilor de la Tiraspol pe care se ține o bună parte din economia regimului separatist?**

■ În țara vecină este în continuare război. Acest lucru creează riscuri de securitate enorme. Agresorul în acest război – Rusia – își are trupele inclusiv în regiunea transnistreană. Orice tentativă acum de a readuce în discuții sau de activa discuțiile în problema dosarului transnistrean implică anumite riscuri.

Va exista în viitorul apropiat, după terminarea acestui conflict, o fereastră de oportunitate pentru a reactiva discuțiile pe dosarul transnistrean. Acum, atâta timp cât în Ucraina este război, scopul de bază este să asigurăm securitatea, liniștea și pacea cetățenilor de pe ambele maluri ale Nistrului.

■ **Dar Rusia insistă pe negocieri cu Tiraspol. Am văzut și recente declarații ale șefului diplomației ruse pe acest subiect. Moscovei se pare că acest „timing” îi convine?**

■ Vedem declarații de la Moscova și din regiunea transnistreană de la așa-zisele autorități de acolo. Cu toate acestea, scopul nostru acum este orientat spre binele cetățenilor. Avem de trecut peste o iarnă extrem de complicată, iar acest lucru este valabil și pentru cetățenii din regiunea transnistreană.

Cetățenii sunt foarte îngrijorați de repercursiunile războiului. În perioada imediat următoare trebuie să ne concentrăm și să livrăm rezultate pentru cetățeni și să asigurăm un climat cât mai bun și pașnic în Republica Moldova. Eu cred că dosarul transnistrean va avea o fereastră de oportunitate în momentul în care se va finaliza războiul din Ucraina.

Eu cred în victoria Ucrainei și acest lucru va determina o soluționare naturală a conflictului într-un mod, subliniez, pașnic și diplomatic.

Scenarii energetice de rezervă

■ **Ce planuri ale Republica Moldova în cazul unui scenariu negru din octombrie în care Gazprom ar putea opri gazele**

spre Republica Moldova? S-a vorbit intens în ultimele zile de un sprijin al României, dar și de varianta aducerii lor din Azerbaidjan. Care soluție ar fi mai aproape de realitate și de ce?

■ Vicepremierul Andrei Spînu a prezentat cele trei scenarii despre cum vor acționa autoritățile în Republica Moldova în funcție de desfășurarea situației în domeniul energetic. De la o situație normală, până la o limitare parțială a livrărilor de gaz și până la oprirea livrărilor de gaze din Federația Rusă, toate aceste opțiuni sunt calculate.

În mare parte, ceea ce va face Republica Moldova, indiferent de prețul la gaz, va face un efort astfel încât prețurile pentru consumatorii casnici să nu să se schimbe comparativ cu iarna trecută.

Mă refer aici la prețul afișat în factură, astfel ca volumul de compensații să fie comparabil cu ceea ce au primit cetățenii în iarna trecută, sau chiar mai mult. Din perspectiva resurselor energetice, avem un credit de la BERD pentru rezerve de gaze în România. O bună parte din companiile producătoare de energie electrică, care la fel operează pe gaz, sunt modificate acum pentru a putea funcționa permanent pe păcură.

Am lansat și proiectul de asigurare cu lemne a cetățenilor care nu au încălzire centralizată și pe gaz. De asemenea, sunt discuții și cu alți furnizori de gaze pentru a diversifica portofoliul de companii de la care putem achiziționa gaze. Este un complex amplu de măsuri.

Pentru malul drept al Nistrului există alternative. Întrebarea, în cazul celui mai grav scenariu și anume deconectarea de la gaze de către Federația Rusă, este cât anume vor costa aceste gaze. Indiferent de cât va fi costul lor de livrare, Guvernul are pregătite resurse pentru a asigura cetățenii și afacerile cu un pachet de compensații în factură, astfel ca cetățenii să resimtă cât mai puțin aceste prețuri mari.

De asemenea, depunem eforturi pentru a avea resurse pe parcursul iernii, indiferent de prețul la gaz, să asigurăm compensații care să atenueze maxim posibil aceste prețuri exorbitante cu adevărat. Prețul de acum la gaz este cauzat de războiul din Ucraina, iar până acestea nu vor reveni la normal, guvernul va fi alături de cetățeni cu măsuri de compensare.

Complementaritate și viziune

■ **Pe lângă planul francez al lui Macron a unei „Comunități politice europene”, la finele lunii august cancelarul german, Olaf Scholz, a vorbit și despre a avea „36 de țări” în viitoarea configurație a UE. După cum știm, Franța și Germania sunt principalele motoare ale UE. Putem afirma că în ambele scenarii, fie cel francez, fie cel german, Republica Moldova se află într-o poziție bună?**

■ Foarte bună. Eu cred că scenariul francez și cu cel german pentru lărgirea UE sunt complementare. Țările membre ale UE înțeleg că atât Ucraina, cât și Republica Moldova, după război, vor avea nevoie de o perioadă de reconstrucție după război. Republica Moldova are anumite restanțe, inclusiv pe dosarul transnistrean, apoi pe reforma justiției. Aceste lucruri iau un pic de timp.

În același timp, o uniune politică mai apropiată de aceste țări poate aduce pe termen scurt anumite beneficii precum acces la piața unică europeană. Am văzut că s-a discutat în vara acestui an o creștere a cotelor de export către UE. O formă de integrare mai rapidă poate asigura accesul deplin la piața UE, așa cum a spus și șefa CE, Ursula von der Leyen.

La fel se întâmplă cu roaming-ul și alte multe elemente ce nu țin de aspecte strategice, dar sunt foarte benefice pentru cetățeni.

Cred că formatul propus de președintele Macron este unul

intermediar, pentru a putea asigura într-o perioadă foarte scurtă de timp accesul pentru țările care aspiră să devină membre ale UE la anumite beneficii.

Deschiderea spre a extinde UE vine din toate colțurile Uniunii, iar acest lucru este susținut de toată lumea. Este mai degrabă o mână de ajutor care va integra elementele economice și sociale ale țărilor candidate care aspiră la un viitor statut de membru al Uniunii Europene.

Un alt beneficiu este liberalizarea transportului care la noi deja s-a întâmplat. Deci, aspecte foarte practice pentru cetățeni. După care, se va lăsa spațiu pentru rezolvarea unor aspecte mai greoaie – justiție, conflicte înghețate, stabilizarea climatului politic. În final, va urma accesarea în cadrul UE.

Eu așa văd lucrurile, nu văd ambele scenarii, francez și german, ca fiind unele contradictorii. Este important ca declarațiile dinspre UE să se materializeze în lucruri foarte concrete pe care noi să le putem analiza și să vedem ce angajamente presupun din partea Moldovei și ce beneficii aduc ele.

Ar fi bine ca declarația doamnei von der Leyen să se materializeze într-un set de lucruri specifice cât mai curând. După obținerea statutului de țară candidată pentru aderarea la UE, avem un scop precis și anume rezolvarea celor nouă recomandări care au venit din partea UE după acest moment important din 23 iunie.

Noi ne facem temele pentru acasă, ne mișcăm înainte cu reformele ce țin de apropierea standardelor din Republica Moldova de cerințele europene. Acest lucru ne dă speranța că în momentul în care o să se discute pe opțiunile de accesare, noi vom fi pregătiți și o vom face indiferent de situație!

■ **Vă mulțumim!**

Editorial

Nu avem o altă opțiune istorică de dezvoltare decât integrarea europeană

Praga devine, pe 6 octombrie, centrul vieții politice a Europei. Șefii statelor europene vor discuta, într-un format care se reunește pentru prima dată, despre războiul din Ucraina, despre provocările de securitate, situația economiei europene și iarna grea care urmează. Intenția Chișinăului este de a folosi platforma pentru a cere sprijin pentru perspectiva europeană a țării, dar și solidaritate în domeniul energiei și în depășirea problemelor economice și sociale.

Noua inițiativă pan-europeană, Comunitatea Politică Europeană, reunește în capitala Cehiei, țară care deține președinția prin rotație a UE, 44 de șefi de state aflate geografic în Europa. Cel puțin atâția au fost invitați de către președintele Consiliului European, Charles Michel, iar majoritatea absolută și-au confirmat prezența. În afara noului aranjament european au rămas doar Rusia, în urma războiului pe care l-a declanșat împotriva Ucrainei, și Belarus, ca penalizare pentru susținerea directă a Kremlinului în agresiunea împotriva Ucrainei, dar și pentru suprimarea opoziției și derapajele antidemocratice de după alegerile prezidențiale din vara anului 2020.

În noul context politic și de securitate din Europa, inițiativa lansată în luna mai de președintele francez Emmanuel Macron este văzută de liderii europeni drept un simbol al unității Europei în fața agresiunii

IPN © DAN GUTU

Rusiei în Ucraina, dar și în fața valurilor succesive de crize, prezente și viitoare, din domeniul energetic, economic și de securitate, care își au originea în acțiunile Moscovei. O altă provocare din topul agendelor este criza migraților: agresiunea Rusiei a adus în țările europene peste 4,2 milioane de ucraineni, iar recent-anunțata mobilizare din Rusia a adus în discuție statutul pe care l-ar putea, sau nu, primi în țările europene cetățenii ruși care fug de mobilizare.

Suspiciuni inițiale

Într-o primă fază, inițiativa lui Macron, lansată de 9 mai într-un discurs despre viitorul Europei, a fost tratată cu suspiciuni, mai ales

de statele din estul continentului, care au întrevăzut în ea o încercare de a îndepărta de pe agendă cererile de aderare ale Ucrainei, Republicii Moldova și Georgiei și de a crea un fel de „anticameră” care ar substitui aderarea la UE și în care țările respective ar fi plasate împreună cu statele din Balcanii de Vest, ba chiar și cu proaspăta ieșită din UE, Marea Britanie.

Dar ulterior, inclusiv în cadrul vizitelor pe care le-a avut în iunie la Chișinău și Kiev, Macron a dat asigurări că inițiativa Comunității Politice Europene nu înlocuiește procesul de aderare a Ucrainei și Republicii Moldova la UE, ci „deschide modalități cât se poate de rapide de solidaritate și de cooperare concretă”. Pe lângă cooperarea

politică și de securitate, Macron a spus că noua inițiativă ar putea viza cooperarea în energie, transport, investiții în infrastructură sau circulația oamenilor.

Republica Moldova este reprezentată la Comunitatea Politică Europeană de președinta Maia Sandu. Chișinăul a văzut din start în noua inițiativă europeană o oportunitate de a-și promova interesele la scară continentală. Șefa statului a afirmat, încă de la lansarea Comunității, că „aceasta nu este o alternativă pentru parcursul european al Moldovei, ci o inițiativă complementară care va ajuta Moldova în procesul de integrare europeană”. „Ne dorim consolidarea parteneriatului cu UE în domeniul politic și de securitate. Pentru noi, aderarea la UE este opțiunea strategică de a rămâne parte a lumii libere, mai ales în contextul actual de securitate”, declara Maia Sandu.

Platformă de sprijin

Intenția Chișinăului este așadar de a folosi platforma pentru a cere sprijin pentru perspectiva europeană a țării, dar și solidaritate în plan energetic și în depășirea problemelor economice și sociale. Autoritățile de la Chișinău sunt conștiente că sprijinul european este definitoriu pentru ca societatea moldovenească, puternic marcată de inflație și scumpiri, să mențină sprijinul pentru vectorul de integrare europeană a țării. De altfel, aceste vulnerabilități au și început să fie masiv exploatare de opoziția pro-estică pentru a accentua valul de nemulțumiri și proteste în societate și a-l îndrepta nu doar împotriva actualei guvernări, ci și împotriva vectorului european al Republicii Moldova.

Comisarul european pentru Buget și Administrație, Jonahes Hahn, a declarat recent că Republica Moldova este tratată ca membru al familiei UE și nu va fi lăsată singură în fața greutăților. „Vom face totul pentru a vă ajuta. Simțim această obligație față de voi. Sunteți un stat candidat la aderare și trebuie să deveniți membru cu drepturi depline”, a declarat Hahn la Chișinău cu doar o săptămână înainte de reuniunea de la Praga.

„Obținerea statutului de stat candidat la aderare este realizarea cea mai importantă a Republicii Moldova în acest an. Acest statut ne permite să ancorăm Republica Moldova într-un spațiu economic, politic și valoric în care să ne dezvoltăm în direcția cea bună – integrarea europeană este proiectul nostru național”, declara la un moment dat Maia Sandu.

Republica Moldova beneficiază în acest moment de probabil cel mai mare sprijin pe care l-a avut vreodată din partea Occidentului și a Uniunii Europene. „Campiona șanselor pierdute” are de data aceasta șanse reale să treacă de punctul non-retur în parcursul său european și să înceteze să mai fie „zona gri” sau „zona tampon” dintre interesele imperialiste ale Rusiei și lumea civilizată, zonă în care au menținut-o în deceniile independenței interesele obscure și schemele de corupție ale unei clase politice opace și compromise.

Șansă istorică ce nu trebuie ratată

Va valorifica Republica Moldova șansa istorică sau va eșua din nou? Totul va depinde de felul în care va gestiona guvernarea perioada

incredibil de complicată prin care trecem, și, foarte important, cum va comunica societății aceste eforturi. Va depinde și de capacitatea justiției de a se reforma și a face ordine în marile dosare de corupție, în așa fel încât penalii să stea la închisoare și nu să facă politică pentru a prelua puterea. Va depinde și de felul în care va înțelege presa să-și onoreze misiunea de a informa obiectiv, dar și de gradul de maturitate al societății și de cerința de normalitate care să vină din partea oamenilor.

Rezistența Ucrainei în fața invaziei rusești a schimbat realitatea din regiune și acum suntem în situația în care inclusiv geopolitica favorizează parcursul european al Republicii Moldova. S-ar putea să fim deja în punctul în care să nu avem o altă opțiune istorică de dezvoltare decât integrarea europeană. Dar acest lucru se datorează nu atât efortului societății și coeziunii clasei politice, cât geografiei. Tot geografia ne arată că dacă vom deraia și de această dată și vom aduce la putere forțe politice dubioase și anti-europene, riscăm ca toată Republica Moldova să se transforme într-un fel de Transnistrie a Europei – o zonă izolată de civilizație, conservată în sărăcie și abuz, care refuză dezvoltarea și încearcă să revină în trecut.

Parcurgem o perioadă dificilă în care, în contextul războiului declanșat de Rusia, discutăm despre lucruri de neimaginat acum câteva luni. Dacă scenariile cele mai demente și apocaliptice vor fi evitate, visul generației noastre – aderarea la Uniunea Europeană – ar putea deveni realitatea cotidiană a generațiilor viitoare.

Lina Grău

Trebuie să înțelegem că situațiile de criză creează întotdeauna și anumite oportunități

Analistul politic al IDIS „Viitorul”, Ion Tăbârță, a analizat pentru buletinul de politică externă al FES/APE care sunt implicațiile planului „Comunității politice europene” pentru țările aspirate pentru aderarea la UE în lumina celor mai recente evoluții pe scena politică europeană. El ne-a explicat și de ce Republica Moldova este într-o poziție favorabilă și cum ar trebui să joace în continuare cartea europeană pentru a-și asigura următorii pași spre dezideratul final care înseamnă aderarea la UE. Vă invităm să urmăriți în rândurile ce urmează discuția avută cu analistul politic, Ion Tăbârță:

■ **Ce înseamnă pentru Republica Moldova această formulă a „Comunității politice europene” de extindere a UE, propusă de președintele francez Emmanuel Macron și susținută mai nou și de Comisia Europeană?**

■ Da, și Comisia Europeană este de acord cu acest plan. Pe data de 6 octombrie, la Praga, va avea loc prima reuniune a acestei „Comunității politice europene” la care vor participa cele 27 de state ale UE, plus statele candidate printre care și Republica Moldova și Ucraina.

Pentru Republica Moldova, dar și pentru Ucraina, asta înseamnă că UE și-a schimbat paradigma

privind extinderea în sine ca proces. Era bine știut faptul că până în primăvara acestui an UE accepta, cu rezerve ce-i drept, o anumită extindere în zona Balcanilor de Vest, dar nici într-un caz pe direcția estică, a fostelor state din Uniunea Sovietică. Ne referim aici la cele din Parteneriatul Estic care își doresc o astfel de perspectivă.

Trebuie să o spunem direct că UE nu admitea această perspectivă din dat fiind aspectele ce țin de aderarea, pregătirea și ridicarea lor la toate standardele și rigorile UE, dar și din cauza factorului rusesc. Pentru noi, faptul că UE și-a schimbat această paradigmă, în contextul evenimentelor geopolitice, deschide această perspectivă pe care nu am avut-o, dar care totodată lovește și în acea retorică a propagandei

rusești care ne spunea: „Unde vă duceți voi, căci nu veți fi acceptați în UE și nimeni nu vă va acorda acest statut de țară candidată pentru aderare?”

Rusia ne spunea că Moldova nu poate face parte din UE, deoarece nu se regăsește în UE, și că de fapt locul Republicii Moldova este alături de Rusia, deoarece aparține acestui spațiu. Acum, propaganda rusească a schimbat această narațiune precum că oricum acest statut de țară candidată nu înseamnă nimic, deoarece sunt țări care de zeci de ani au acest statut și nu au mai ajuns să fie membre ale UE. S-a adus exemplul Turciei, acolo însă este cu o totul altă situație. Astfel, nu putem nicidecum vorbi de similitudini cu Republica Moldova sau Ucraina.

Coeziune sporită, Moscova a pariat greșit

■ Acest război a creat o coeziune mai mare în rândul statelor UE și NATO. Putem afirma că Rusia a obținut exact contrariul a ce și-a propus Rusia la începutul invaziei în Ucraina?

■ Da, UE a dat dovadă de o coeziune ca niciodată poate în istoria sa. În ultimul deceniu și poate mai mult, UE era sceptică față de orice extindere. După valorile de extindere din 2004 și 2007, s-a creat o reticență în cadrul UE pentru extindere. Dovadă este și eșecul de a adopta o Constituție comună. State precum Olanda sau Danemarca au pus pe stop procesele de aprofundare a procesului integraționist din cadrul UE. O serie de crize au alimentat acest euroscepticism, astfel că fiecare din statele UE a încercat să găsească soluții pe cont propriu. Ne amintim de criză economică din Grecia sau de criza migranților. Apoi a urmat Brexit-ul cu ieșirea Marii Britanii din UE.

Chiar și în timpul pandemiei de COVID-19, statele membre au mers pe cont propriu, iar acest lucru a scos la iveală noi vulnerabilități ale proiectului european și anume că, din punct de vedere social, statele nu sunt deloc integrate.

Acum se discută că ar trebui să existe o bază medicală de date la nivelul întregii UE, astfel că dacă cineva are o problemă medicală într-un stat, să poată fi accesat istoricul său medical în alt stat în care spre exemplu se tratează. Mai exact, un sistem social comun.

Dar războiul din Ucraina a provocat coeziunea. Lumea a fost îngrozită și șocată de această intervenție militară dură a Rusiei în Ucraina. Și aici nu mai vorbim despre un singur stat, ci despre o ofensivă a autocrațiilor, a regimurilor autoritare și dictatoriale asupra lumii libere.

Ultima invazie a lumii reacționare și nedemocratice am avut-o probabil după Primul Război Mondial, în perioada interbelică, atunci când a avut loc ascensiunea regimurilor dictatoriale cam peste tot prin Europa. Germania și Italia au fost exemplele cele mai concludente. Până și Franța și Marea Britanie s-au ciocnit atunci cu probleme de democrație.

Acum, într-adevăr, lumea liberă a văzut că, de fapt, este pus în pericol modul său de construcție, deoarece toată ordinea internațională după cel de-al Doilea Război Mondial încoace se bazează pe anumite norme de drept. Chiar și cele legate de Organizația Națiunilor Unite, cu toate problemele sale de funcționare. Prin ceea ce a făcut Putin, și anume revizuirea ordinii mondiale actuale, de fapt s-au călcat în picioare toate normele dreptului internațional construite în de-a lungul perioadei postbelice.

Există și voci separate, deși izolate, în UE, precum Ungaria. Însă aceste voci au trebuit să se conformeze majorității.

Soluții de rezolvare pe dosarul transnistrean

■ Este acum o fereastră de oportunitate pentru rezolvarea

conflictului transnistrean? Există două idei, și anume că acum ar fi momentul prielnic pentru stingerea lui, dar în același timp cealaltă parte a actualei guvernări sugerează că oricum acest dosar se va rezolva de la sine, după încheierea conflictului din Ucraina. Cum se vede acest dosar din perspectiva drumului european al Republicii Moldova?

■ Noi trebuie să înțelegem că situațiile de criză creează tot timpul anumite oportunități. Fie că se merge spre pierdere sau câștig. Spre exemplu, în timpul Primului Război Mondial, România a fost redusă la o treime din teritoriul său național, pentru ca la finalul războiului să iasă cu un teritoriu aproape dublat și cu o populație de la circa șapte milioane la una de 14 milioane.

Noi trebuie să acționăm acum foarte inteligent. Evoluțiile de pe front exclud implicarea armatei în operații militare și totodată exclud un pericol militar asupra Republicii Moldova. Luptele se duc relativ departe de regiunea Odesa și nu sunt indicii că frontul s-ar apropia de Republica Moldova. Nu se mai vehiculează despre implicarea armatei transnistrene și celei ruse din regiunea Transnistreană.

Probabil primii interesați sunt chiar transnistrenii să nu fie implicați, deoarece acum armata ucraineană dispune de un potențial și o pregătire care într-o perioadă scurtă ar distruge tot efectivul militar de acolo. Asta nu înseamnă că noi trebuie să ne folosim de moment să intervenim cumva militar și să cerem ajutorul Ucrainei care să intervină militar în Transnistria.

Noi însă trebuie să fim fermi în acțiunile noastre. Este clar că cei din Transnistria și Găgăuzia nu au acea conexiune puternică cu Moscova. Față de regiunea găgăuză cred că trebuie să fim mai stricți. În raport cu toate persoanele care acționează împotriva statului Republica Moldova, prin diferite acțiuni de separatism sau provocări, ar trebui ca instituțiile de forță să acționeze ferm, dar cu respectarea condițiilor legii.

Cât privește regiunea transnistreană, noi ar trebui să ne folosim de moment. Ei practic sunt izolați. În altă ordine de ei, într-o eventuală criză a gazelor, adică dacă vom fi deconectați dinspre Federația Rusă, acest lucru ar crea mari probleme social-economice în Republica Moldova. Însă în acest caz, noi vom avea gaze naturale din Occident, evident din România, chiar dacă la prețuri mai mari. Este însă clar că cei din regiunea transnistreană nu vor avea gaze naturale fără acceptul Republicii Moldova și fără a plăti în avans sau un anume preț pentru ele. Și atunci toată această izolare a lor și îndepărtare de Rusia, care nu va mai avea posibilitatea să-i ajute, ar putea să creeze anumite condiții pentru ca regiunea transnistreană, inclusiv prin economie, să fie legată de Chișinău.

Dar în acest scenariu, noi trebuie să excludem schemele, interesele, pentru că regiunea transnistreană reprezintă o oportunitate de afaceri pentru unii de la Chișinău și cei de la Tiraspol, și chiar pentru elitele regionale de la Odesa. În această situație trebuie să-i condiționăm pe cei de la Tiraspol pentru a-i determina să se întoarcă în câmpul

juridic și politic al Chișinăului și să înceapă să se subordoneze statului Republica Moldova.

Nevoie de consens politic

■ **Fie în cazul planului lui Macron, sau al celui german prin care UE ar urma să aibă 36 de țări, putem afirma că Republica Moldova are de câștigat?**

■ Da, Republica Moldova este parte a acestor scenarii. Toate aceste crize și decizii au scos în evidență faptul că Republica Moldova, ca mecanism decizional, trebuie să-și revadă modul de funcționare. S-a vorbit de asemenea și despre actele constitutive ale UE ca să nu mai fie luate decizii numai prin vot absolut al tuturor statelor membre.

Eu cred că o astfel de decizie absolută trebuie să rămână în cadrul UE, dar numai pe subiecte-cheie. Pe teme mai înguste, decizia ar trebui să fie luată prin vot majoritar. Acest mecanism al UE aduce stabilitate. În prezent, mecanismul este greoi și de multe ori se reacționează întârziat.

Republica Moldova este în cărți, este văzută bine. Recent, președintele Republicii Moldova, Maia Sandu, a mers la New York în SUA, alături de secretarul general al NATO, Jens Stoltenberg, și alți șefi de stat europeni. Faptul că Maia Sandu a stat alături de secretarul de stat al SUA, Anthony Blinken, arată că Republica Moldova este privită pozitiv ca stat. Actuala guvernare, cu toate problemele ei interne, are o imagine bună. Nu aș vrea să fac istorie contrafactuală, dar vă închipuiți acum dacă Igor Dodon ar

fi fost la cârma țării? Probabil ar fi mers nu la New York la ONU, ci la Shanghai alături de Putin.

Problema cea mai mare în Republica Moldova este că nu avem o coeziune la nivel de societate referitor la vectorul de dezvoltare. De pildă, în România a existat acel Acord de la Snagov din 1995, atunci când toate partidele au mers pe ideea integrării europene. A fost și în Republica Moldova o încercare prin 2012-2013, la o întâlnire de la Ghidighici. Din păcate, nu există un consens al societății pe acest vector european, și anume din această cauză acest vector nu este unul ireversibil.

Anumite forțe politice pro-ruse speculează politic prin această dezbinare a societății. Mesajele lor electorale vin să dezbină societate, deoarece această situație le convine și le aduce voturi. Prin aceasta, anumitor partide de stânga li se garantează capital politic și electoral. Iar Igor Dodon este expresia simbolică a acestui fapt.

Dacă reamintim, în 2016, a declarat, imediat după alegerea sa, că va fi „președintele tuturor”. Nu, el a fost un președinte geopolitic și, din păcate, o bună parte din partide și lideri geopolitici dezbină societatea și anume din această cauză nu avem acest curs ireversibil al parcursului european. Dacă într-un scenariu în care aceste forțe actuale pro-europene pierd puterea și vin la guvernare forțe pro-ruse, cursul european al Republicii Moldova, în cel mai bun caz, va stagna sau chiar putem vorbi despre un alt curs de dezvoltare.

■ **Vă mulțumim!**

Opinia expertului

Comunitatea Politică Europeană – noul „club” pan-european împotriva autoritarismului de tip euroasiatic

Dionis Cenușă, analist politic

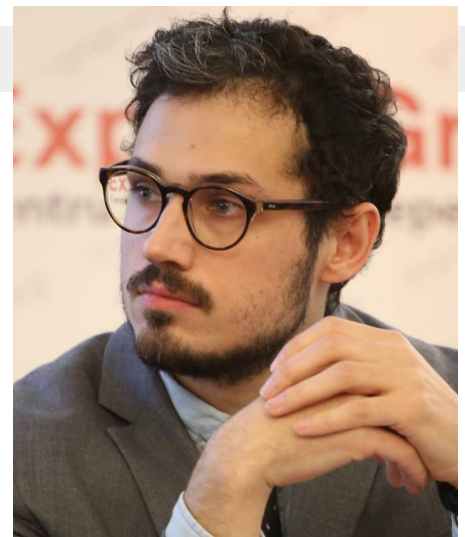
Pe data de 6 octombrie 2022, liderii a 44 de state din Europa sunt așteptați la Praga în cadrul primei reuniuni a Comunității Politice Europene. Inițiativa politică de lansare a acestei Comunități îi aparține Președintelui francez Emmanuel Macron. În luna mai, la Strasbourg, în fața Parlamentului European, în discursul său dedicat Zilei Europei, liderul francez a propus înființarea unei noi comunități europene, care ar corespunde răscrucii geopolitice în fața căreia se află continentul european. În viziunea lui Macron, Comunitatea Politică Europeană urmează să creeze un spațiu propice pentru „cooperare politică” între națiunile europene ce împărtășesc viziuni democratice similare. Propunerea lui Macron a luat în considerare agresiunea militară a Rusiei împotriva Ucrainei și noul val de solicitări de aderare la UE din partea statelor Parteneriatului Estic. Prin urmare, propunerea lui Macron s-a bazat pe parametri vagi și o viziune geopolitică ambițioasă.

Reflecțiile asupra unei asemenea Comunități nu sunt ceva complet nou. Acestea au fost menționate în trecut de către președintele francez François Mitterrand în anul 1989, dar și de diverși intelectuali europeni după aceasta. În termeni mai largi, Comunitatea dată corespunde intenției de a trasa hotarele geopolitice până unde UE este dispusă să-și exercite influența sa politică în vederea sporirii gradului de interconectare, stabilitate și securitate, mai mult la scară continentală decât una regională. Materializarea acestei idei reprezintă un fel de deșteptare geopolitico-civilizațională a elitelor politice pan-europene vizavi de necesitatea de a proteja și promova democrația de tip european împotriva autoritarismului

expansionist și militarist de tip euroasiatic (punitist-rusesc).

„Clubul” națiunilor europene

În scop de simplificare, se poate de afirmat că versiunea modernizată a Comunității, promovată de Macron, presupune crearea unui gen de „club” al democrațiilor europene. După cum explică Institutul Jacques Delors, care stă în spatele acestui concept, în funcție de preferințele geopolitice ale țărilor participante, aderarea la Comunitate reprezintă un prim pas spre aderarea la UE sau o alternativă pentru statutul de membru. Inițiativa este încă în stare embrionară. Se cunoaște, deocamdată, că obiectivele urmărite de Comunitate constau în

(1) amenajarea unei platforme pentru dialog și cooperare politică și (2) consolidarea securității, stabilității și prosperității.

Modul de funcționare al acestei Comunități se rezumă deocamdată la reuniuni bianuale, cu participarea liderilor statelor UE și a câtorva blocuri de state ale căror relații și nivel de integrare cu UE diferă de la caz la caz. Prima reuniune a Comunității este desfășurată sub Președinția UE a Republicii Ceha. Discuțiile se vor concentra pe subiectele ce țin de securitate (pace și securitate) și criza energetică (energie, mediu înconjurător și situația economică). După ședințele comune, statele participante vor putea să dialogheze în cadrul întâlnirilor bilaterale.

Tabel. Compoziția Comunității Politice Europene

Nr. categorii	Categoriile de participanți	Statele participante
1	UE (27)	Statele Membre
2	Spațiul Economic European (3)	Islanda, Norvegia, Lichtenstein
3	Acorduri bilaterale comprehensive (1)	Elveția
4	Țări candidate (7)	<i>Balcanii de Vest:</i> Albania, Muntenegru, Macedonia de Nord, Serbia Turcia <i>Parteneriatul Estic:</i> Ucraina, Moldova
5	Candidați potențiali (3)	Bosnia și Herțegovina, Kosovo, Georgia
6	Parteneriatul Estic (2)	Armenia, Azerbaidjan
7	Foste state membre (1)	Marea Britanie

Sursa: Compilarea autorului cu referință la www.consilium.europa.eu

În total, UE a invitat 44 de state să adere la Comunitatea Politică Europeană (*Vezi Tabelul de mai jos*). Compoziția este foarte pestriță și multe state au probleme de necorespondere democratică, posedă frontiere disputate și chiar sunt în conflicte deschise sau amenințări de ordin militar. Diferența masivă dintre cele șapte categorii de participanți va necesita eforturi de mediere enorme din partea UE, care vor fi reprezentate de către Președintele Comisiei Europene (Ursula von der Leyen) și Președintele Consiliului UE (Charles Michel).

Având în vedere susținerea oferită Rusiei în atacul militar împotriva Ucrainei, dar și persecutarea fără precedent a opoziției și societății civile în urma alegerilor prezidențiale falsificate din 2020, urmată de sancțiuni, Belarus este decuplat de la inițiativele dedicate țărilor cu care UE întreține sau dorește să stabilească dialoguri strategice. Autoritarismul cu iz fascist manifestat de Rusia, sub regimul lui Vladimir Putin,

vizavi de Ucraina și războiul hibrid purtat împotriva UE (și alți membri NATO), s-au soldat cu înghețarea relațiilor bilaterale. Mai mult ca atât, conducerea rusă a lăsat să se înțeleagă că viitorul strategic al Rusiei rezidă în integrarea euroasiatică și aprofundarea cooperării cu Asia.

Nu în ultimul rând, în cadrul acestei Comunități sunt invitate doar statele care se regăsesc în Europa sau sunt percepute ca parte a continentului European. Prin urmare, inițiativa nu vizează statele din vecinătatea sudică a UE, unde la fel pot fi identificate state cu aspirații democratice (Tunisia) sau cu instituții democratice de tip occidental (Israel). De asemenea, nu sunt incluse nici statele din Asia Centrală, printre care se numără state care se distanțează de Rusia și încearcă să-și intensifice dialogul cu UE (Kazahstan). Acest aspect dovedește caracterul geografic exclusivist al Comunității Politice Europene, care se limitează la un număr mai mic de state, unde UE vrea să-și consolideze și/sau sporească prezența.

Între suspiciuni și susținere

Inițial, ideea înființării unei Comunități noi a fost tratată cu scepticism atât în interiorul UE cât și în rândul statelor aflate în negocieri de (pre-)aderare sau cele cu statut de candidat potențial. Emmanuel Macron a fost suspectat că ar dori să substituie politica de lărgire a UE cu un format de relații mai puțin ambițioase pentru statele cu aspirații și perspective europene explicite. Or, propunerea Comunității a ieșit la suprafață în perioada în care UE transmitea chestionarele pentru statutul de țară candidat Moldovei, Ucrainei și Georgiei (luna mai). Totodată, existau blocaje pentru deschiderea negocierilor de aderare în unele părți ale Balcanilor de Vest. De aceea, în prima fază, așteptările față de inițiativa lui Macron erau afectate de reticență politică, în mare parte, justificată.

După acordarea statutului de țară candidat pentru Ucraina și Moldova, inclusiv confirmarea perspectivei europene pentru Georgia, pe 23 iunie, opinia reticentă față de Comunitatea Politică Europeană a început să se înmoaie. Ulterior, deschiderea negocierilor de aderare pentru Albania și Macedonia de Nord, la finele lui iulie, a consolidat atitudinile pozitive față de inițiativă. În prezent, atât vechii cât și noii candidați conștientizează faptul că procesul de aderare depinde de capacitatea lor de transformare internă și cea a UE de a se lărgi în continuare. Deci, Comunitatea Politică Europeană reprezintă mai degrabă o platformă adițională de interacțiune, decât substituția perspectivei europene deja validată de UE. Concomitent, se subînțelege că toate statele participante în noua Comunitate

trebuie să se determine în privința relațiilor cu Rusia. Din punct de vedere politic, aprofundarea relațiilor strategice cu Rusia (sub regimul lui Vladimir Putin) este incompatibil cu vectorul geopolitic european.

Beneficiile pentru Moldova

Moldova a fost printre primele țări care a transmis semnale pozitive cu privire la inițiativa lui Macron. Liderul francez a menționat Comunitatea Politică Europeană în cadrul discuțiilor sale cu președinta Maia Sandu, cu care Parisul a stabilit contacte politice strânse. Sprijinul francez în promovarea demersului pentru obținerea statutului de țară candidat pentru Moldova a lăsat de înțeles că ideea Comunității, articulată de Macron, vizează cu totul altceva decât înlocuirea largirii UE spre Est. Moldova nu este în situația în care poate fi selectivă față de asemenea oportunități de a

promova interesele naționale la scară continentală.

Din punct de vedere geopolitic, participarea Moldovei la această inițiativă întărește vectorul european al țării. Acest lucru permite consolidarea energiei politice asupra proceselor de pre-aderare la UE, inițiate după acordarea statutului de țară candidat în iunie. Prezența în cadrul Comunității facilitează discuțiile la nivel politic înalt cu liderii altor țări cu viziuni pan-europene, ceea ce permite o socializare regulată, fără a apela la legăturile partidelor pan-europene. Până acum, Maia Sandu avea întrevederi adiționale cu liderii europeni pe linia Partidului Popularilor Europeni. Platforma de cooperare politică oferită de Comunitate creează oportunități pentru actualii și viitorii lideri de țară, indiferent de partidele pan-europene la care aceștia aparțin. De asemenea, aderarea la Comunitate poate fi un alt pas în direcția abandonării Comunității Statelor

Independente (CSI) a cărei imagine a fost zdruncinată de agresiunea rusească împotriva Ucrainei.

La nivel practic, pe lângă prestigiul de țară, aderarea la Comunitate oferă oportunități pentru promovarea Moldovei în calitate de destinație pentru investiții străine, inclusiv pentru identificarea unor soluții pentru probleme transfrontaliere. În cadrul discuțiilor bilaterale și multilaterale la nivel înalt pot fi internaționalizate probleme interne, care sunt exploatate de către actori externi cu agende dușmănoase, precum Rusia. Astfel, partea moldovenească poate, cu regularitate, informa și ține la curent decidenții politici europeni despre progresele și deficiențele (crizele) cu care se confruntă țara. În fine, diversificarea canalelor de dialog politic extern dintre Moldova și alte state cu aspirații europene este benefică pentru stabilitatea și securitatea la nivel regional.

Opiniile exprimate de experți în cadrul editorialelor nu reflectă în mod necesar punctul de vedere al Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) și al Asociației pentru Politică Externă (APE).